

Wyzwania polskiego systemu edukacji a środki europejskie w latach 2014–2020

W latach 2014–2020 Polska będzie największym beneficjentem unijnych funduszy, dzięki którym zostaną zrealizowane przedsięwzięcia określone w strategii Europa 2020. W dokumencie tym jednoznacznie wskazano, że oświata nie jest i nie może być systemem odrębnym od rynku pracy czy gospodarki. Z drugiej strony ambitne cele strategii i wyznaczniki jej sukcesu nie powinny przesłaniać i umniejszać celów edukacji, istotnych z punktu widzenia każdego uczącego się. Tego rodzaju indywidualne, ale też interdyscyplinarne podejście do edukacji będzie nam przyświecać w kolejnych siedmiu latach.

Podnoszenie poziomu umiejętności i kwalifikacji, poprawa dostępności form uczenia się przez całe życie oraz lepsze dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy pozostają najważniejszymi wyzwaniami dla Polski. Mimo że reformy edukacyjne w naszym kraju przyniosły pozytywne rezultaty, co udowodniły wyniki międzynarodowych badań PISA 2012 czy PIAAC 2011, wciąż zmagamy się z niską innowacyjnością polskiej gospodarki, małą elastycznością rynku pracy i niską aktywnością edukacyjną ludzi dorosłych. Stałym wyzwaniem pozostaje dopasowanie kształcenia do rynku pracy, co w obliczu dynamiki rynku i zmian demograficznych jest szczególnie istotne. Nie należy też zapominać o funkcji edukacji, jaką jest przeciwdziałanie wykluczeniu i rozwarstwieniu społecznemu – jej powszechność i dostępność to filar spójności społecznej. Na co zatem powinny być przeznaczane unijne fundusze w latach 2014–2020 przy tak kompleksowych wyzwaniach?

Wyniki badań międzynarodowych świadczą o tym, że w Polsce nastąpiła wyraźna poprawa osiągnięć uczniów w zakresie tzw. podstawowych umiejętności niezbędnych do rozumienia

i działania w naszym świecie – czytania jako podstawy planowania i osiągania własnych celów oraz rozumowania w matematyce i naukach przyrodniczych (podstawowe umiejętności to część kluczowych kompetencji, które mają jakiś przedmiot, pozostałe kluczowe kompetencje mają charakter ponadprzedmiotowy, np. zdolność uczenia się). Badanie PISA wykazuje jednocześnie, że w szkolnictwie zawodowym nadal występuje koncentracja uczniów z niedostatkiem umiejętności miękkich. Z innych badań, w tym z badania PIAAC, dowiadujemy się, że rzutuje to na ich małą adaptacyjność na rynku pracy i brak gotowości do uczenia się w wieku dorosłym. Oznacza to, że szkoła musi przede wszystkim dbać o to, by absolwenci, gdy już opuszczą szkolne mury, umieli i chcieli się samodzielnie uczyć.

Wydaje się, że umiejętność uczenia się (ang. *learning to learn*) warunkuje kształtowanie kolejnych kompetencji kluczowych, czego z kolei dowodzą np. wyniki badania McKinsey Center for Government *Education to Employment: Getting Europe's Youth into Work* z 2013 r. Na ich podstawie można stwierdzić, że przekonanie instytucji edukacyjnych o gotowości młodych

ludzi do wstąpienia na rynek pracy jest dwa razy większe niż świadomość tej gotowości u samych absolwentów i co najważniejsze – niż przekonanie o tym ze strony pracodawców. W raporcie McKinsey, będącym rezultatem badania grupy pracodawców z ośmiu krajów, określono ponadto, jakie jest zapotrzebowanie na umiejętności absolwentów. Okazuje się – co potwierdzają także inne badania tego typu – że pracodawcy bardziej niż akademicką wiedzę cenią sobie umiejętności analitycznego myślenia i rozwiązywania problemów. W równie dużym stopniu interesują ich wcześniejsze doświadczenia, umiejętność współpracy, efektywna komunikacja i etos pracy. Nie do przecenienia, w dalszym ciągu, pozostaje znajomość języka obcego.

Interwencja ze środków unijnych, poparta diagnozą przyczyn niedopasowania struktury edukacji do potrzeb rynku pracy, powinna zatem zapewnić trwałą zdolność systemu edukacji do kształtowania znacznie pełniejszych kompetencji kadr gospodarki, niż to ma miejsce dotychczas. Muszą one uwzględniać kształtowanie umiejętności interpersonalnych i społecznych, których niedobór jest silnie odczuwa-

ny na rynku pracy, oraz kluczowych kompetencji – ich nierównomierny rozkład w populacji uczniów, studentów i ludzi dorosłych przesądza obecnie o niskim uczestnictwie Polaków w uczeniu się dorosłych. Dlatego działania powinny skupić się na poprawie jakości, dostępności, efektywności i innowacyjności dobrego kształcenia na wszystkich etapach edukacji z uwzględnieniem osiągnięć oraz dobrych praktyk wypracowanych i przetestowanych w poprzednich okresach programowania. Konieczne jest także zachowanie komplementarności wsparcia na poziomie krajowym i regionalnym z uwzględnieniem priorytetów, wyników badań i ewaluacji oraz zróżnicowanych potrzeb interesariuszy systemu.

Rozwój innowacyjności edukacji w perspektywie finansowej 2014–2020 to przede wszystkim zwiększenie potencjału edukacyjnego szkół i placówek, w tym kształcenia zawodowego, poprzez modernizację warsztatów, laboratoriów i pracowni.

Edukacja nie jest celem samym w sobie. O tym, czy ma ona sens, świadczy jej efektywność: zatrudnialność (ang. *employability*) i ostatecznie – zatrudnienie. Planując przeznaczenie środków unijnych na edukację, nie możemy zapominać o pracodawcach. Włączanie pracodawców w proces kształcenia, wdrażanie modeli współpracy pomiędzy szkołami, uczelniami i pracodawcami oraz budowanie praktycznej współpracy – np. poprzez organizację staży i praktyk dla uczniów w miejscu pracy – są niezbędne, by stworzyć realne i trwałe powiązania systemu edukacji i rynku pracy. Mogą nas one docelowo ustrzec przed kolejnymi zagrożeniami niedostosowania, które w przyszłości będzie mieć zgoła inne podłoże i koncentrować się wokół

konkurencji pracodawców o pracownika, a nie pracowników o pracodawcę. Jak wówczas będą kształtować się motywacje edukacyjne i zawodowe pracowników? Jakich zachęt będą używać pracodawcy? Warto już w okresie 2014–2020 aktywnie eksplorować potencjał rynku i skupić się na korzyściach z wzajemnej współpracy.

Rozwój innowacyjności edukacji w perspektywie finansowej 2014–2020 to przede wszystkim zwiększenie potencjału edukacyjnego szkół i placówek, w tym kształcenia zawodowego, poprzez modernizację warsztatów, laboratoriów i pracowni. Ważne, by kształcenie i szkolenie odbywało się przy użyciu nowoczesnych narzędzi i technologii informacyjno-komunikacyjnych w uczeniu wszystkich przedmiotów i z wykorzystaniem otwartych zasobów edukacyjnych, co stanowiłoby naturalną kontynuację programu „Cyfrowa szkoła”. W kontekście wspierania kompetencji kluczowych uczniów planowane jest wyposażenie szkół i placówek w pracownię przyrody i laboratoria przyrodnicze w celu wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji. Zaowocuje to zwiększeniem zainteresowania uczniów naukami ścisłymi i przyrodniczymi, przyczyni się do rozwoju krytycznego myślenia i umiejętności pracy w grupie, twórczego i praktycznego rozwiązywania problemów – czyli podwyższy kompetencje uczniów, o których wspomina się w raporcie McKinsey.

Wysoka jakość i dostępność edukacji może być rozwijana poprzez uzupełnianie kompetencji nauczycieli, w tym nauczycieli kształcenia zawodowego (m.in. praktyki prowadzone w przedsiębiorstwach), w obszarze umiejętności interpersonalnych i społecznych. To w dużym stopniu umiejętności nauczycieli determinują poziom kompetencji uczniów, a zatem ich

Moc w regionach – nowa perspektywa finansowa 2014–2020

Działania na rzecz edukacji w regionalnych programach operacyjnych oraz Programie Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój w latach 2014–2020, stan przygotowań do nowej perspektywy finansowej, a także analiza dotychczasowych i oczekiwanych efektów tych działań na poziomie regionalnym i krajowym w obszarze oświaty – to tematy dwudniowej konferencji zorganizowanej w Krakowie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Głównym celem spotkania było przedyskutowanie wyzwań związanych z programowaniem nowej perspektywy finansowej ze szczególnym uwzględnieniem konieczności zachowania komplementarności działań w programie krajowym i programach regionalnych.

W czasie dwudniowego (28–29 listopada) spotkania odbyła się sesja plenarna na temat stanu edukacji w Polsce w kontekście badań edukacyjnych. Zaprezentowano również założenia Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, a podczas panelu dyskusyjnego z ekspertami rozmawiano o wyzwaniach współpracy między administracją rządową, władzami regionalnymi i samorządowymi.

W latach 2014–2020 aż 72% środków przewidzianych dla Polski na wsparcie edukacji trafi do regionów. Zintensyfikowane zostanie indywidualne wsparcie dla uczniów, nauczycieli i szkół. Pozostała część alokacji wesprze działania systemowe.

[Źródło](#)

[Więcej informacji](#)

podwyższanie zwiększy adaptacyjność absolwentów na rynku pracy. Równie ważne jest korzystanie przez

nauczycieli z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i z metod eksperymentu naukowego. Analityczny charakter zajęć może wówczas rozwijać nie tylko konkretną wiedzę, lecz także umiejętności miękkie. Poprawę jakości edukacji należy również rozumieć jako zwiększanie dostępności edukacji przedszkolnej oraz modernizację infrastruktury wczesnej edukacji w celu zwiększenia liczby miejsc w edukacji przedszkolnej z uwzględnieniem diagnoz demograficznych i problemów terytorialnych.

“
Inwestycje w rozwój kompetencji, otwartość na zmiany, chęć uczenia się, podejmowania decyzji i ryzyka, adaptacyjność i elastyczność mogą pomóc nam – uczącym się, pracownikom i pracodawcom – nie tylko lepiej dopasować się do rynku, lecz także efektywnie go kształtować.
”

W centrum zainteresowania systemu powinny znaleźć się również osoby dorosłe, zwłaszcza te o bardzo niskich kompetencjach. Dla nich powinny powstać dobre jakościowo i właściwie sprofilowane oferty edukacyjne. Wszyscy uczący się powinni mieć dostęp do doradztwa zawodowo-edukacyjnego, tak by ich wybory były przemyślane i właściwe, a obrana ścieżka rozwoju przynosiła szeroko rozumianą satysfakcję. Brak kompetencji stanowi bowiem

barierę dostępu do rynku pracy, kształcenia i grozi wykluczeniem społecznym.

W realizację działań będzie zaangażowany przede wszystkim Europejski Fundusz Społeczny. Na poziomie krajowym, w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój, będą realizowane działania związane z poprawą ram funkcjonowania polityki edukacyjnej (w tym w obszarze podstaw programowych, egzaminów zewnętrznych czy systemu nadzoru pedagogicznego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie). Na poziomie regionalnym wsparcie będzie kierowane do indywidualnych osób uczestniczących w procesie kształcenia i chcących podnieść swoje kwalifikacje (na wszystkich poziomach edukacji, w systemie formalnym i pozaformalnym), a także do szkół i placówek oświatowych, ich uczniów, słuchaczy oraz nauczycieli. Charakter wsparcia determinuje również wysokość środków przeznaczonych na realizację celów – ponad 70% środków na edukację trafi na poziom regionalny. Podstawowym narzędziem koordynacji będą wytyczne horyzontalne, w których zawierają się główne kierunki wsparcia oraz ich charakterystyka. To one pozwolą realizować spójną politykę oświatową na poziomie całego kraju z jednoczesnym poszanowaniem specyfiki regionów i indywidualnych potrzeb uczestników systemu edukacji.

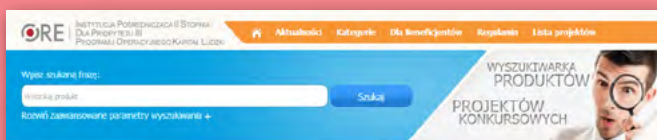
Trudno przewidywać, gdzie polska gospodarka będzie za siedem lat oraz jak będzie wyglądać krajowy i europejski rynek pracy. Jedno jest pewne: inwestycje w rozwój kompetencji, otwartość na zmiany, chęć uczenia się, podejmowania decyzji i ryzyka, adaptacyjność i elastyczność mogą pomóc nam – uczącym się, pracownikom i pracodawcom – nie tylko lepiej dopasować się do rynku, lecz także efektywnie go kształtować..

Claudia Torres-Bartyzel

Dyrektor Departamentu Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Absolwentka wydziału socjologii na Uniwersytecie Łódzkim i Krajowej Szkoły Administracji Publicznej. W latach 2004–2005 przebywała na stypendium H.H. Humphreya na Uniwersytecie Minnesota w USA.

Specjalizuje się w problematyce służby cywilnej i edukacji oraz wdrażania funduszy europejskich, począwszy od programów przedakcesyjnych, poprzez programy strukturalne oraz przygotowanie do realizacji działań w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014–2020.

Z Ministerstwem Edukacji Narodowej związana jest od 2008 r., gdzie od 2010 r. – kierując Departamentem Funduszy Strukturalnych – odpowiada za realizację projektów konkursowych i systemowych z Priorytetu III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz za opracowanie Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w części dotyczącej poprawy jakości, dostępności, efektywności i innowacyjności kształcenia na wszystkich etapach edukacji, a także powiązania ww. priorytetów PO WER z działaniami w ramach programów regionalnych w nowej perspektywie finansowej UE.

Wyszukiwarka produktów projektów konkursowych

Zapraszamy do korzystania z efektów realizowanych projektów konkursowych, finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Nauczyciele znajdą tu [poradniki](#), [programy nauczania](#), [scenariusze zajęć](#) i [inne materiały](#), które mogą wzbogacić pracę z uczniami.

